

Відроджена трохи більше ста років тому, чотириструнна домра дуже швидко завоювала популярність у музичних колах, а згодом, завдяки подвижницькій діяльності блискучих українських домристів міцно утвердилася на концертній естраді як академічний сольний інструмент з власними виконавськими традиціями і різноманітним репертуаром. В процесі розвитку домрового виконавства значуща роль належить виконавцям-композиторам, або ж тим композиторам, що орієнтувалися на технічні можливості конкретних інструментів.

Академізація домри у вітчизняному художньому бутті вирішилася здатністю композиторів та виконавців-домристів відчуті виразові можливості інструмента, які б відповідали сучасним художньо-естетичним ідеалам і потребам, а також адаптувати та пристосувати відповідні твори класичного репертуару до тембрової специфіки домри. Вміння аранжувати для свого інструмента ті чи інші композиції, що були створені в попередні епохи та призначені для інших інструментів або складів, належить до найважливіших професійних засад підготовки домриста і складає фундамент їх фахової підготовки.

Тези З. Дзяман «Домрове виконавство на теренах України кінця XIX – XX ст.» призначені для здобувачів освіти, які вивчають предметний модуль «Методика і практикум роботи з аматорським музичним колективом» ОР «Бакалавр» на основі диплома ОКР «Молодший спеціаліст» та на основі атестата про повну загальну середню освіту.

Список літератури

1. Гайдено А. П. Інструментознавство та основи теорії інструментування. Х.: Майдан, 2010. 234 с.
2. Гуменюк А. Українські народні інструменти. К.: Муз. Україна, 1967. 243 с.
3. Гуцал В. Інструментовка для оркестру народних інструментів. К.: Муз. Україна, 1988. 79 с.
4. Лисенко М. Т. Методика навчання гри на домрі. К.: Муз. Україна, 1990. 88 с.
5. Матвійчук Л. Методичні основи формування виконавської майстерності домриста: навч. посібник. К.: НМАУ ім. П. І. Чайковського, 2000. 67 с.
6. Онуфрієнко А., Дращиця Л. Хрестоматія з диригування оркестром народних інструментів. К.: Муз. Україна, 1985. 71 с.
7. Пшеничний Д. Інструментовка для оркестру народних інструментів. К.: Муз. Україна, 1985. 71 с.

Дуда С. Л.

концертмейстер кафедри музичного мистецтва
Волинського національного університету
імені Лесі Українки,

Дзяман З. В.

старший викладач кафедри музичного мистецтва
Волинського національного університету
імені Лесі Українки

ФОРТЕПІАНИ УПОДОБАННЯ ЛЕСІ УКРАЇНКИ

Літературно-меморіальний музей Лесі Українки у селі Колодяжне Ковельського району – місце духовної сили, краєзнавча перлина та гордість волинян. У «найріднішому рідному краї» Леся Українка провела свої дитячі та юнацькі роки, а згодом не раз поверталась до своєї волинської садиби. Косачі дуже любили свій маєток і писали у листах до друзів: «Колодяжне – це, власне, вдома, а решта, то це все так собі – між іншим». Авторкам цих рядків випало побувати з концертними виступами у волинській «домі», як кажуть країни, славетної поетки та доторкнутись до клавіш її роялю, який вважається одним із найцінніших раритетних інструментів України. Рояль французької фірми «Плеєль» (рік випуску 1860) і досі у доброму робочому стані, чим завдячуємо київському реставратору Ярославу Пінчуку та музикознавиці, піаністці Наталії Свириденко. «Цей рояль – своєрідний місток між теперішнім і минулим. Він з'єднує нас із тим звуковим простором, який оточував Лесю Українку. Більше того, музичний інструмент – це не просто

предмет побуту. Можна вважати, що рояль був ніби частиною натхнення поетеси, адже під час гри на ньому в Лесі Українки народжувалися нові образи чи сюжети її майбутніх творів» – стверджує Н. Свириденко.

У кінці 19 століття домашнє та салоннє музикування стає досить поширеним явищем. Фортепіано входить у побут не тільки заможних містян, а й у родини середнього достатку. Як свідчили родичі, подружжя Косачів вважало, що багатство не в речах і жило досить скромно: «Кананка, фортепіано та багато рушників». Діти Косачів зростали в атмосфері любові до праці, літератури, музики, театру, фольклору серед освічених та національно свідомих людей. В оселі Косачів завжди гуртувались письменники, художники, музиканти, влаштовувались домашні театралізовані вистави та концерти.

Музичні здібності всебічно обдарованої Лесі Українки виявились досить рано. Дослідники вважають, що вчитись грі на фортепіано Леся почала у п'ять років під керівництвом своєї тітки Олександри Антонівни Косач – Шимановської. У 1882 – 1883 роках Леся Українка брала уроки фортепіано у Ольги Олександрівни О'Коннор, дружини Миколи Лисенка. За словами Олени Пчілки, «вона була дуже хорошою вчителькою, давала своїм учням глибокі знання і розвивала смак музичний». «Як Леся грала – згадувала сестра Ольга, – то ми всі сиділи тихесенько і слухали - не можна наслухатися її музики». До свого фортепіано Леся зверталась при кожній нагоді, була наполегливою і допитливою у заняттях. На самоті Леся любила грати власні імпровізації : найчастіше це були сповнені суму елегантні мелодії , бо ж «на душі дошило». Леся добре читала з аркуша досить складні твори класичного репертуару. Поетка добре володіла технікою гри та могла в колі рідних виконувати деякі сонати Людвіга ван Бетховена, вальси і ноктюрни Фридерика Шопена, п'єси Роберта Шумана, Франца Шуберта, Фелікса Мендельсона. Український композитор Микола Лисенко увійшов у життя Лесі ще з дитячих літ – спочатку музикою і піснюю, а згодом як творчий наставник та друг родини. З українських композиторів Леся Українка надавала перевагу творам Михайла Завадського. Сестра Ольга писала: «Її музику було надзвичайно приємно слухати, далеко приємніше, ніж багатьох блискучих техніків-віртуозів. В музиці Леся всю свою душу виявляла своєму другові фортепіано, то й була та музика така многогранна, як її душа». Сама Леся Українка вважала, що з неї міг би стати кращий музикант, ніж поет. Але жорстока хвороба (туберкульоз кісток) спричинила до того, що Леся змушена була залишити подальше навчання гри на фортепіано. Про це вона з великим жалем та смутком говорить у відомому вірші «До мого фортепіано»: «Мій давній друже! Мушу я з тобою розстатися надовго... Жаль мені! З тобою звикла я ділитися журбою, вповідувать думки веселі і сумні». Згодом Леся стала вчителькою фортепіано для своїх молодших сестричок. Коли Леся Українка одружилася із Климентом Квіткою, то мала можливість вдома досхочу слухати фортепіанну музику, адже Климент мріяв стати професійним піаністом і мав неабиякий хист до цього.

Музика супроводжувала Лесю Українку все її життя – була наснагою до поетичної торчості, розрадою для душі, незрадливим другом, захопленням і зачаруванням. Оксана Станько, кандидатка мистецтвознавства, стверджує: «Можливо, розуміння життєвого досвіду Лесі Українки, музикування якої стало джерелом натхнення для її геніальних поетичних творів, допоможе сьогоднішнім вчителям і методистам знайти правильне ставлення до виховання з їхніх учнів різнобічних людей, різноманітних спеціалістів, яким підмогою в житті буде музика».

Список літератури

1. Ураєв Дм. Реставратори повернули 150-річному роялю Лесі Українки «французьке» звучання. Відомості. 1 березня 2012 р. URL: <https://vidomosti-ua.com/volyn/411537>.
2. Товтин Н. М. Нерозривний зв'язок життя і творчості Лесі Українки з музикою. URL: http://tovtin.blogspot.com/2014/12/blog-post_17.html.
3. Комзюк В. Воскресіння звука. І звучить Лесин рояль. Волинський музей: історія і сучасність. Луцьк, 2009. Вип. 4.
4. Станько О. Леся Українка і фортеп'яно. URL: <http://elartu.tntu.edu.ua>.
5. Українка Леся. Зібрання творів у 12-ти томах, Т. 10. Київ, 1978.